

Rīgā, 2009.gada 21.jūlijā

Tieslietu ministrijas valsts sekretāram

M.Lazdovskim

Atzinums par Noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 10.februāra noteikumos Nr.123 "Noteikumi par tiesu informācijas publicēšanu mājaslapā internetā un tiesu nolēmumu apstrādi pirms to izsniegšanas""

Sabiedriskās politikas centrs Providus vēlas sniegt savu viedokli par Tieslietu ministrijas sagatavoto projektu „Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 10.februāra noteikumos Nr.123 „Noteikumi par tiesu informācijas publicēšanu mājaslapā internetā un tiesu nolēmumu apstrādi pirms to izsniegšanas.”

Kopumā Providus atbalsta Tieslietu ministrijas ieceri saprātīgāk regulēt tādas informācijas publicēšanu, kas parādās tiesu spriedumos, – pašreizējais regulējums, kas liek aizsegt pat zvērinātu tiesu izpildītāju vai notāru vārdus, ir acīmredzami nesaprātīgs. Tomēr TM piedāvātais risinājums nav pietiekami tālejošs. Uzskatām, ka būtu pilnībā pārstrādājams MK noteikumu 12.punkts par nolēmumu anonimizāciju tik tālu, cik tas attiecas uz tādu datu publicēšanu, kas ļauj identificēt fizisku personu pēc vārda un uzvārda.

Prasība no nolēmumiem dzēst gandrīz visu procesā iesaistīto personu vārdus un uzvārdus (tos aizstājot ar norādēm un iniciāļiem) ir pārspīlēta un pretēja tiesas sprieduma kā publiska dokumenta jēgai. Likums „Par tiesu varu” paredz, ka tiesu procesi ir atklāti un tiesu spriedumus vienmēr pasludina publiski – tādēļ nav saprotams pamatojums, kādēļ dokumentam, kurā atspoguļots tiesas procesa rezultāts, ir jābūt anonimizētam tik tālu, ka ir aizklāti procesā iesaistīto pušu vārdi un uzvāri.

Latvijas tiesiskais regulējums fiziskās personas datu aizsardzībai ir veidots pamatojoties uz Eiropas Komisijas tiesisko regulējumu (Regula 1049/2001) un Eiropas Padomes rekomendācijām. Šīs normas un to interpretācijas prakse būtu jāņem vērā arī interpretējot Latvijas tiesību normas personas privātās dzīves un personas datu aizsardzībai. Tā, Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas 8. pantu, kas paredz personas tiesības uz privātās dzīves aizsardzību, noteikusi, ka personas privātās dzīves aizsardzība (tostarp arī personas datu aizsardzība kā tās neatņemama sastāvdaļa), nav vērtības “pašas par sevi”. Personas tiesības uz tās datu aizsardzību, kuri likumīgi vākti, īstenojot publisku funkciju, ir jāskata konkrētas publiskas funkcijas mērķu, šajā gadījumā tiesu varas īstenošanas, kontekstā.

Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas 6. pants un Latvijas Republikas Satversmes 92. pants garantē ikvienai tiesas procesā iesaistītajai personai tiesības uz taisnīgu tiesu. Tie ietver gan tiesības uz atklātu un taisnīgu tiesas procesu tajā iesaistītajam pusēm, gan tiesības sabiedrībai zināt, kā tiek īstenota tiesu vara, un ne tikai fiziski atrodoties tiesas zālē sprieduma pasludināšanas brīdī, kā tas nereti tiek uzsvērts Latvijā. Tiesu spriedumu pieejamība, ietverot arī informāciju par tiesas procesā iesaistītajām personām, ir šo tiesību

neatņemams elements, izņemot tos gadījumus, kuros procesā iesaistīto personu konfidencialitāte ir būtiska, lai aizsargātu procesā iesaistītu personu būtiskas intereses (piemēram, situācijās, kad tiesas process ir slēgts vai tiesas spriedums atklātu tādas ziņas par personu, kuras pielīdzināmas personas datiem, kurus aizliegts apstrādāt).

Uzskatām, ka Tieslietu ministrijas sagatavotais projekts, ciktāl tas attiecas uz personas vārda publiskošanu, ir vienpusējs un nekorekti interpretē Latvijas un starptautisko tiesību normas. Eiropas Cilvēktiesību konvencija un Latvijas Republikas Satversme garantē personas pamattiesības uz privātās dzīves un personas datu aizsardzību. Tomēr nedz konvencija, nedz Satversme, citējot Eiropas Savienības Ombuda viedokli, izvērtējot Regulas 1049/2001 par fiziskas personas datu aizsardzību nepamatotas piemērošanas gadījumus, **“negarantē personai pamattiesību anonīmi piedalīties publiskās norisēs (public activities)”**¹. kāds, neapšaubāmi, ir arī tiesas process (atšķirībā, piemēram, no administratīvā procesa).

Vēlamies norādīt, ka prakse nodrošināt pilnīgu anonimitāti, izdzēšot procesā iesaistīto personu vārdus nav raksturīga pat starptautiskā līmeņa tiesvedībā – ne Eiropas Cilvēktiesību tiesā, ne Eiropas Kopienu tiesā. Šāda prakse nav raksturīga arī citām Eiropas Savienības dalībvalstīm, kuru datu aizsardzības tiesiskais regulējums atspoguļo fizisko personu datu aizsardzības pamatprincipus, kas ietverti EK Regulā 1049/2001, un Eiropas Padomes dalībvalstīm. Publiski pieejamos Eiropas Kopienu tiesas spriedumos, ģenerālvokātu atzinumos u.c. dokumentos ir atrodama informācija ne tikai par personu vārdiem, bet arī par dzimšanas datumiem un veselības stāvokli (piemēram, Opinion of Advocate General Poiares Maduro delivered on 31 January 2008, C-303/06) vai iepriekšējām sodāmībām. Informācija tiek anonimizēta tikai izņēmuma gadījumos – piemēram, kad tiesas process skar personas dzīves intīmas detaļas (piemēram, C-117/01).

Vienkāršu, bet izsmeljošu skaidrojumu par atklāta tiesas procesa tiešu saistību ar informāciju par tajā iesaistītajām pusēm, ir sniegusi Šveices Augstākā tiesa, izlemjot jautājumu par pušu tiesībām saglabāt anonimitāti gadījumos, kad vispārējas jurisdikcijas tiesa skata šķīrējtiesas pieņemtu lēmumu. Tiesa ir lēmusi, ka arī šādos gadījumos pušu tiesības pieprasīt to, lai publiskojot tiesas lēmumu tiktu nodrošināta to anonimitāte, ir ierobežotas. “Puses nevar vienkārši atcelt šādas tiesības [sabiedrības tiesības zināt par tiesas procesa gaitu un iznākumu], bet tām ir pienākums pārliecinoši demonstrēt, ka to interese saglabāt konfidencialitāti ir nozīmīgāka par likuma aizsargātajām sabiedrības interesēm.”² Tiesa nepārprotami norāda, ka tāds tiesas spriedums, kurā puses nav norādītas ir izņēmums, nevis pamatprincipi.

Tādēļ uzskatām, ka Tieslietu ministrijai būtu jāatrod saprātīgāks risinājums starp sprieduma publiskumu un personas privātās dzīves aizsardzību. Nav nekāda iemesla anonimizēt to personu vārdus, kas ir atzīti par vainīgiem noziedzīga nodarījuma vai administratīva pārkāpuma nodarīšanā, ja spriedums ir stājies

1 Article 8 of the European Convention on Human Rights does not establish such a right. Furthermore, any such right would be incompatible with the principle of openness and the right of public access, because to conceal the identities of those participating in public activities would deprive the citizen of the possibility to understand and monitor those activities effectively.

2 Switzerland: Confidentiality Of Swiss Supreme Court Review Of Arbitral Awards:
<http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=43062>

likumīgā spēkā. Prasība informāciju anonimizēt, iespējams, ir samērīga attiecībā uz cietušajiem vai atsevišķos gadījumos – lieciniekiem.